

Foto: Shutterstock

Structuurversterking van de melkveehouderij in relatie tot NH₃-emissiereductie | Quickscan literatuur

Inleiding

Dit document is opgesteld door Wageningen University & Research in opdracht van LTO Nederland, Rabobank en NZO (hierna: opdrachtgever) in het kader van een studie naar ammoniakemissie reducerende maatregelen in de melkveehouderij. De opdrachtgever constateert dat het realiseren van stikstofdoelen met behoud van een economisch vitale melkveehouderij en oog voor andere maatschappelijke opgaven waar de sector voor staat, investeringen vereist langs drie lijnen, waaronder de lijn van investeren in versterking van de structuur van de melkveehouderij, onder meer door het verbeteren van de verkaveling en het beschikbaar maken/houden van grond. In dit document wordt eerst de visie van de opdrachtgever op deze lijn van structuurversterking weergegeven. Vervolgens wordt een vertaalslag gemaakt naar concrete maatregelen op bedrijfsniveau. Daarna wordt weergegeven wat vanuit onderzoek bekend is over economische effecten en potentiële bijdragen aan reductie van NH₃-emissie. In andere documenten worden stalmaatregelen en maatregelen in de bedrijfsvoering uitgewerkt. Hoewel dit document met zorgvuldigheid is samengesteld, kan vanwege de korte doorlooptijd van dit onderzoek niet worden gegarandeerd dat alle relevante literatuur is meegenomen.

Visie van opdrachtgever op versterking van de structuur

Versterking van de structuur van de melkveehouderij wordt gezien als randvoorwaarde om emissiereductie via de andere sporen (stal- en managementmaatregelen) te bereiken. In de visie van de opdrachtgever leidt versterking van de structuur tot economisch stabielere bedrijven en een betere uitgangssituatie om duurzaamheidsprestaties te verbeteren. Zo bieden grondgebondenheid en een betere verkaveling de ondernemer meer mogelijkheden voor weidegang en leiden zij tot lagere bewerkingskosten. Het maakt ook bijvoorbeeld bemesten met sleepslang en toevoeging van water beter mogelijk. Voor een deel van de bedrijven geeft meer grondgebondenheid ook ruimte voor natuurbeheer op een deel van het bedrijf: een extensievere bedrijfsvoering op deze bedrijven kan bijdragen aan het verlagen van emissies per hectare.

De door de overheid aangekondigde beëindigingsregelingen (Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties en Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden) zullen mogelijk resulteren in extra stoppers nabij Natura 2000-gebieden. Om bij te dragen aan versterking

van de structuur van de blijvers is het van belang dat deze grond in gebiedsprocessen beschikbaar komt om blijvende bedrijven de ruimte te bieden om bijvoorbeeld de huiskavel te vergroten of het aandeel grond onder het bedrijf te vergroten.

Ook het verplaatsen van (melkvee)bedrijven (zogenoemde piekbelasters) om stikstofdepositie nabij Natura 2000-gebieden te verlagen, kan bijdragen aan een betere structuur. Voorwaarde is wel dat de grond die beschikbaar komt ook weer ingezet wordt voor een betere verkaveling en meer grond onder de blijvende bedrijven.

Daarnaast ziet de opdrachtgever dat verplaatsing en beëindigingsregelingen een versnelling teweeg kunnen brengen in het emissiearm maken van stallen. Voorwaarde hierbij is wel dat goede gebiedsprocessen en beleidsondersteuning worden ingericht.

Vertaling naar concrete maatregelen op bedrijfsniveau en kwalitatieve beschrijving potentieel effect

Categorie	Maatregel	Omschrijving maatregel	Potentieel effect economie bedrijf	Potentieel effect op ammoniakemissie	Overige effecten
Betere verkaveling	1. <i>Betere verkaveling algemeen</i>	Door het ruilen van kavels is het mogelijk om minder en/of meer aaneengesloten kavels op afstand te realiseren.	In een verkavelingsanalyse die is uitgevoerd voor de provincie Utrecht (1) is op basis van voorbeelden een indicatief economische effect aangegeven van het verbeteren van de verkaveling. Voor een bedrijf van 48 ha nemen de bewerkingskosten met € 87 tot € 225 per ha af als de verkaveling verbetert. Een analyse in het kader van de evaluatie van het programma landbouwstructuurversterking Overijssel (2) laat een daling van de bewerkingskosten met € 27 per ha zien.	Zie vergroten huiskavel.	Een betere verkaveling biedt eventueel ook mogelijkheden om eerder nieuwe technieken toe te passen of het bouwplan te kunnen optimaliseren. Hier is geen concreet onderzoek over bekend in welke mate dit het geval is. Het gaat hier om kavelruil, om het uitruilen van percelen. Als dit ook gepaard gaat met het vergroten van percelen, dan kan dit van invloed zijn op het landschap.
	2. <i>Vergroten huiskavel</i>	Door het ruilen van kavels is het mogelijk om grotere huiskavels te realiseren.	Grotere huiskavel draagt ook bij aan lagere bewerkingskosten.	Een grotere huiskavel geeft de mogelijkheid om meer weidegang toe te passen en om verdund uitrijden tegen lagere kosten te realiseren (3). Beiden dragen bij aan een lagere ammoniakemissie (zie managementmaatregelen)	
Extensiveren	3. <i>Meer grond onder bedrijven</i>	Door meer grond of buurtcontracten, meer voer op het eigen bedrijf of in de regio telen.	In het advies van de commissie grondgebondenheid (3) is een kwalitatieve economische analyse uitgevoerd waarin de volgende drie effecten als eerste zijn benoemd: hogere bewerkingskosten, lagere krachtvoerkosten en stijgende kapitaalslasten door het verwerven van grond. Er is geen integraal economisch effect berekend.	Het effect op de ammoniakemissie is in het advies van de commissie grondgebondenheid (3) niet in beeld gebracht.	
	4. <i>Extensiveren grasland gebruik</i>	Meer grond bij een gelijke veestapel biedt de mogelijkheid om het bemestingsniveau op het grasland te verlagen en/of biedt ruimte voor kruidenrijk grasland of andere vormen van natuurbeheer.		Zie voor het effect van het verlagen van het bemestingsniveau op ammoniakemissie het document managementmaatregelen.	
Verplaatsen	5. <i>Verplaatsen</i>	Verplaatsen van bedrijven kan in ieder geval lokaal bijdragen aan verlaging van de ammoniakemissie en daarmee aan de depositiedoelstellingen in de stikstofwet.		Het overall effect van verplaatsen op de landelijke ammoniakemissie hangt af het verschil in bijvoorbeeld de stal en de bedrijfsvoering in de uitgangssituatie en de nieuwe situatie.	

Referentielijst

- Both, M., T. Vogelzang, H. Prins, [Focus op integrale gebiedsontwikkeling. Verkavelingsanalyse Provincie Utrecht](#). 2017, Kadaster. In dit onderzoek zijn met een rekenmodel van het kadaster indicatieve economische effecten uitgerekend voor het verschil tussen slechte (20% huiskavel, 6 veldkavels op 4 km), matige (40% huiskavel, 5 veldkavels op 3 km), redelijke (60% huiskavel, 4 veldkavels op 2 km) en goede verkaveling (80% huiskavel, 2 veldkavels op 2 km) voor een bedrijf van 48 ha.
- In Boonstra F.G. et al., 2019. [Evaluatie programma landbouwstructuurversterking Overijssel](#) WENR rapport 2941 is een analyse van het bedrijfseconomisch effect uitgevoerd. De analyse beperkt zich tot de bewerkingskosten.
- Pol, A. van den, P.W. Blokland, T.J.A. Gies, M.H.A.de Haan, G. Holshof, H.S.D. Naeff en A.P. Philipsen, [Beweidbare oppervlakte en weidegang op melkveebedrijven in Nederland](#), 2015, Wageningen: Wageningen UR Livestock Research. 57 p. (Livestock Research rapport; no. 917).
- Dit rapport laat zien dat de omvang van de huiskavel slechts zelden weidegang volledig onmogelijk maakt (1-2% heeft geen huiskavel, bij 6% van de bedrijven is technisch weidegang niet mogelijk), maar wel voor veel bedrijven een beperkende factor is voor de mate waarin weidegang kan worden toegepast.
- Commissie grondgebondenheid: [Grondgebondenheid als basis voor een toekomstbestendige melkveehouderij](#)

Meer informatie

Channah Durlacher
T +31 (0)70 3358163
E channah.durlacher@wur.nl
www.wur.nl/economic-research

2021-028E